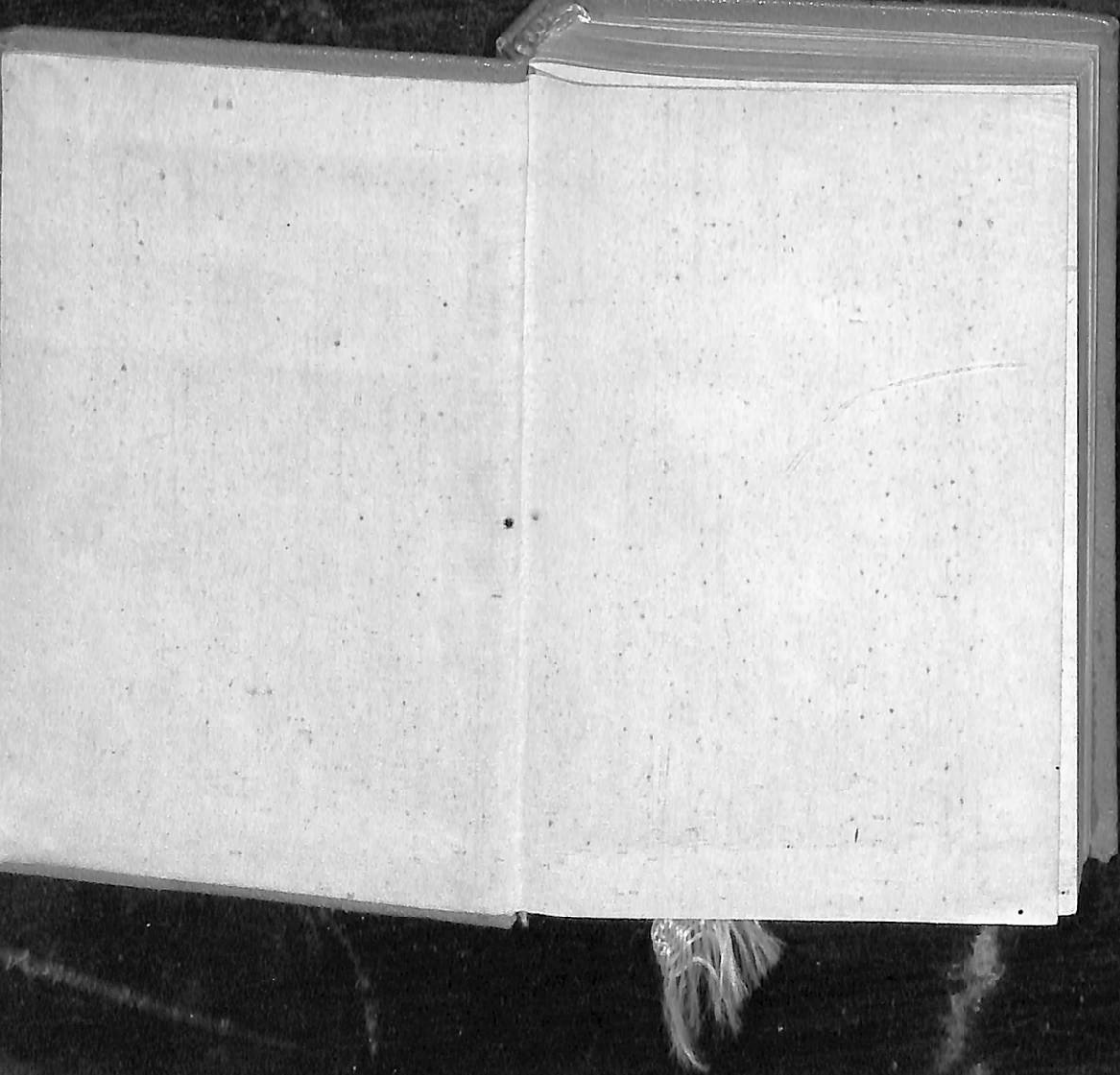

ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

**СТЕПАН
РУДАНСЬКИЙ**

*Київ
1962*

Співомови

До збірника включено кращі співомовки С. Руданського — добрі, іскристі сатирично-гумористичні поезії, в яких бичуються ганебні прояви самодержавно-кріпосницької системи, висміюються окремі вади в характерах людей — ліньство, боягузтво, чванькуватість тощо.

ПРЕСЛІВ'Я

*Вір не вір, а не кажи:
«бреши».*

I

Народився я на світ,
Як їдного рання
Моя ненька забагла
Шпаків на снідання.

А я хлопець-молодець,
Пожалував мамі,
Серед ліса відпитав
Дупло зі шпаками.

В дупло руку — не іде,
Голови не випаю,

Сюди-туди край дупла
Та й сам улізаю.

Ходжу голий по дуплі...
Шпаченят до ката!
Я в пазуху й загорнув
Тії шпаченята.

Вилізати б, так не то!..
Я й домудрувався,
Лиш сокиру притащив,
З дупла прорубався.

Гиц із дуба на коня!
Кінь собі брикає,
А сокира моя все
Зад йому рубає.

Нагадався за сім миль,
Назад подивився,
А у коня, як на сміх,
Лиш перед лишився.

Давай тоді йому зад
З верби підправляти,
Як підправив, та й заліг
На годинку спати.

А кінь ходить по траві,
І перед пасеться,
А зад росте та й росте,
Аж до неба пнеться.

А для моїх шпаченят
Того було й треба,—
Додряпались по вербі
До самого неба.

Прокинувся, до шпаків —
Та де вже до ката!..
Аж на небі половив
Мої шпаченята...

Повертаю до верби!
А верба й пропала,
Бо коняка напаслась
Та й, знать, побрикала.

Щастя тільки, що святі
Не горшки ліпили,
Але якось на той час
Гречку молотили.

Розказав я їм біду,
Випросив полови

Та з полови ізукав
Мотуз прездоровий.

Вп'яв до неба та й униз!
Мені й горя мало!..
Аж до низу на сім миль
Мотуза не стало.

Згори й кажуть, що скачи!
Але я не хочу,
Що вгорі собі урву,
То внизу надточу.

І спускаюсь собі вниз,
Мало й остається,
Ще б урвати кілька раз,
А мотуз не рветься.

І висів я кілька літ,
Маминя дитина,
І висохла, як дупло,
Моя середина.

А рій якось пролітав
Та туди й забрався,
Наніс меду, щільників,
Розхазяювався.

Наніс меду кілька пуд,
Ну його з бідою!
Мотуз рветься — я в багно
Чуть не з головою.

А тут якось по багні
І качка ходила,
На чуприну набрела,
Гніздо собі звила.

Яець много нанесла.
За дітей помовка,
Аж нечистая несе
Голодного вовка.

Та фурнула з голови,
А той завинувся,
Поїв яйця і на чуб
Хвостом обернувся.

А я за хвіст: «Гуттю-га!»
А вовк налякався
Та як скочить, — я і — гоп! —
На світ показався!

Ото уже я підріс,
Літ десяток було;
Дід ходив ще без штанів,
Батька ще й не було.

То, бувало, коли хто
В гості запрошає,
То дід сяде на полу
Та мене й питає:

«А хто,— каже,— піде з нас?»
То я його гладжу:
«Та хто б, діду, не пішов,
Все то їдно,— кажу.—

Або я туди піду,
А ви сидіть, діду;
Або ви собі сидіть,
А я туди піду».

А зимою холодно,
Нічим затопити,
То й питається дідунь:
«Що,— каже,— робити?»

«А що ж,— кажу,— тра комусь
Іхати в дубину!»
То, бувало, й каже дід:
«Хто ж поїде, сину?»

То я й кажу: «Хоч сидіть,
А я не поїду;
Хоч посиджу я за вас,
А ви їдьте, діду!»

То, бувало, й їде дід...
А раз-таки в біса
Потягнувся вже і я
За дідом до ліса.

Тільки входимо у ліс,
Аж купа ломаччя!
Я сокирою гугуп! —
Заєць з-під ломаччя.

З-під ломаччя та у ліс.
«Гуттю-га! на зайця».
Коли ми до тих ломач,
Аж там сиві яйця.

«Заберемо?» — «Заберім!»
Зважили дрючками,

То насили що згорнув
У шапку руками.

Ото я їх і приніс,
А в нас на ту пору
Розквоталася свиня,
Квокче коло двору.

«Пійми, сину!» Я й пійняв,
Посадив на яйця...
То ми мали з тих яєць
Шість волів від зайця.

А ми воли запрягли,
Припічок зорали,
Та такого ми тоді
Того хліба мали!..

Що як ото нам женців
Прийшлося збирати,
То безрукая їдна
Сама прийшла жати.

І нажала ж вона нам
Та кіп наскладала,
І стебла вже не було,
А та іще жала.

«А що, сину,— каже дід,—
Треба спогадати,
А де-то ми ті скирти
Будем закладати?»

То, бувало, я лежу
Та й дідові раджу:
«Адже у нас комин є.
На коминці! — кажу.—

На комині як складемо,
То й не тра сушити,
А на печі, як бог дасть,
Будем молотити!»

То, бувало, святий хліб
Аж комин колише!..
Їдна тільки нам біда,
Що вклянулись миші.

А кіт якийсь на полу
Із дідунем грався,
Ото мишей і зачув,
В закутку закрався...

Та як хвостом замахнув —
Лихі б його з'їли! —

То в помийницю скирти
Так і полетіли!

III

А ото вже дід підріс
Та і одубився;
Після нього через рік
І батько родився.

Та ото вже тра було
Батька мені вчити;
Але зато, як навчив,—
То-то було жити!

Все їднакове було:
Здатність і заможність,
І хазяйство й ремество,
І смак і набожність.

Мати любить все парне.
А ми з батьком кисле,
Мати парить по селу,
А ми собі киснем.

Мати ходить цілий день,
Тільки оглядає.
А ми з батьком уночі
Вудку закидаєм.

То, бувало, таки так
В добрую годину,
Як не клонеться кожух,
То тягнем свитину.

А набожні що були,
То сохрани боже!
Як до церкви серед дня
І не пустять, може,

То, бувало, уночі
Церкву підкопаєм.
Помолитись хоч на час
Таки повлізаєм.

Купувати коли що —
Аж рука дрижала,
А як купимо — зато
Аж земля двигала.

І то ж то ми розжились,
Дві світліди мали,

Світилося. куди глянь,
Лиш стовпи стояли!

А одежі що було!
Боже, твоя воля!
Вісім було свит бери,
А все плечі голі.

А яке ж то ми ще
І хазяйство мали.
Всі сусіди коло нас
В два плуги орали.

А волі які були!
Рога не дістати.
Бо чорт його таки й мав
Кому діставати

А як поле ізорем,
То вже чи є краще?
То не наше, а чуже,
То чуже, не наше!

А раз мати колись нам
Збитка ізробила:
Взяла батьковий кожух
Та й гречку накрила.

А худоби було шмат,
Гречка лиш біліла,
Та з кожуха як пішла —
Чисто гречку з'їла.

А було колись у нас,
Що ми й лавки мали,
Та все-таки через ню
І то позбували.

Як умерла — де було
Домовини взяти?
Мусили вже для біди
І лавки віддати.

Та ще потім по біді
І обід справляли,
Взяли собі понад став
Людей покликали.

Та й просимо їх удвох:
«Пийте юшку, люди!
Як вип'єте тее все,—
То там рибка буде!»

А тепер ми розійшлись,
Батько шинк тримати,

А я не так до шинку,
Як люблю орати.

Батько п'яний все держить
За шинок рукою,
А я орю, як уп'юсь,
Носом за корчмою.

ГУМЕННИЙ

Іздив ділич за границю,
Назад повертає,—
От гуменний на границі
Пана і вітає.

Поклонився, привітався.
«А що там, Іване?»
А гуменний йому каже:
«Та все гаразд, пане.

Одно тільки...» «А що тільки?» —
Ділич обізвався.
«Та то, пане, що ваш ніжик
Складаний зламався».

«Ну! Зламався, так зламався,
Що там споминати.

Певне, хлопці мали гратись
Та й мали зламати?»

«Таки правда, ясний пане!
Хлопці ізламали,
Лиш не грались, а сивого
Коня білували».

«А з чого ж то сивий згинув?»
«Пані хорували,
За лікарством як погнали,
То і підірвали».

«То і пані хорувала?
Ах, боже мій, боже!
Що ж? Здорсва моя пані?
Говори, небоже».

«Помоліться, пане, богу!
День лиш хорували,
А на другий од пожару
Богу й душу дали!»

«Од пожару?.. Що таке?..»
«Просте, пане, діло:
Як зайнявся тік у пана,
То все погоріло!»

«Пані вмерла, все згоріло...
Будь здоров, Іване!..»
«А ще ж панна ваша вдома,
Поверніться, пане!»

«Що ж там, голубе Іване!
Як там бідна дочка?»
«А нічого, уповила
Хлопця, як липочка!»

Спом'янув тут бідний дідич
Чорта та чортицю.
Плюнув з лиха, сів на бричку:
«Рушай за границю!»

ЗАСІДАТЕЛЬ

Гнався постом засідатель
На чинюсь біду.
Серед ставу й заломився
На тонкім льоду.

Б'ються соцькі й розсильніі,
Б'ються й рибаки,
Водять шнури край пролому,
Ості і гаки.

Але йде єврей убогий,
Пейсами потряс:
«Що там? Що там?—став питати.—
Що таке у вас?»

«Засідатель утопився,
Господи прости!..»

Ходи сюди, хоч поможеш
Шнура завести».

«Чуеш!—нащо то шукати
Людської біди?
Лиш карбованця наставте,
Вийде сам з води!»

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці
З мазницею чумак ходить
Помежи крамниці.

І в крамницях, куди глянеш,—
Сріблом-золотом сяє,—
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!

Реготять купці дурнії,
А він тільки сплюне
Та й до другої крамниці,
Багатшої, суне.

В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,

І туди чумак заходить
З мазницею сіло:

«Добрідень вам, добрі люди!»
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.

«Нету, нету! — купці кажуть.
Та й, шельми, сміються:—
Здесь не дьоготь — тільки дурні
Адні продаються!»

«То нівроку ж,— чумак каже,—
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось».

ГУСАК

Раз у баби перехідний
Москаль! почував,
Устав рано до походу
Та й гуску украв.
Доганяє його баба:
«Служба! почекай!»
«А что, бабушка, мне скажеш?»
«Та гуску оддай».
«Ах ти, бог мой!.. Ето гуска?..
Екой я дурак!..
Возьми, бабка, ей-ей, думал,
Что ето гусак!»

І Тут і далі слово москаль вживається на означення солдата царської армії.

ПОЧОМУ ДУРНІ

«Де бував, пробував?
Розкажи, Іване!»
«Та вже де не бував,
Всюди бував, пане!»

Був не раз у Криму,
Бував і в Полтаві,
Ходив раз у Москву,
Бував і в Варшаві».

«А почім у Москві
Дурні продаються?»
«Та навгад не скажу,
Які попадуться»

Як мужик — так мужик,
Ного й не питають,
А пани — все пани —
З цини не спадають!»

ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА

Став у церкві батько з сином.
Церкву вже кінчали:
Засклепили, побілили.
Олтар прибивали.

«Слава богу, — каже батько, —
Спомоглися люди.
Лиш не знати, як-то вона —
Чи голосна буде?

Постій хіба, — каже, — сину.
Перед образами.
А я піду та для проби
Свисну за вратами...»

Пішов, свиснув разів кілька.
Назад повертає.

«А що, сину, голосная?» —
Хлопчину питає.

«Голосная!.. — хлопець каже, —
Так і б'є луною!..»

«Ану ж, — каже, — піди свисни,
А я тут постою...»

«Оце але! — каже хлопець. —
Найшли що сказати...
А чи ж я то який дурень
У церкві свистати!»

ДЕ СПІЙНЯЛИ?

«А чи знаєш ти, Романе,
Батько під судом:
Іспійняли неборака
Над чужим добром...»

«Мого батька?... Де спійняли?» —
Циганчук спитав.
«Таки в нашії ж коморі —
Бодню розбивав».

«Та в коморі й горобцеві
Крила одшибеш...
Ні! пусти-но батька в поле!
Чи трогді піймеш?»

НЕ ВЧОРАШНІЙ

Везе мужик проти свята
Сіно продавати,
Але їде й пан багатий
До косяола, знати...

Ото пан його й питає:
«Co wiesz, Iwane?»¹
А Іван на нього, глянув:
«А що ж? Дрова, пане!..»

«Łiesz, gałanie! wiesz
siano!»²

«Тож самі пан знають,
Що се сіно, а не дрова,
Нащо ж пан питають?»

¹ Що везеш, Іване? (Польськ.)

² Брешиш, негіднику! везеш сіно!
(Польськ.)

«Dureń że ty za to jesteś!»¹

«Та то ще нічого
Бо усі ми, ясний пане,
Дурні перед богом».

«Kto najstarszy u was we wsi?»²

«Баба Терпелиха:
Пережила вража баба
Всіх дідів до лиха!..»

«Całgan jesteś! Kto was bije?»³

«А хто ж? Бугай, пане!
То так і б'є напропале,
Кого лиш дістане!..»

Хтів пан чогось допитати,
Та й не допитався...
Закусив лиш собі губи
Та й вперед погнався.

А той собі привіз сіно,
Продав його зрання,

¹ Дурень же ти за то є! (Польськ.)

² Хто найстарший у вас у селі?
(Польськ.)

³ Негідник ти! Хто вас б'є?
(Польськ.)

Купив собі добру миску
Драглів на снідання.

І сидить собі на возі,
Драглі уплітає...
Аж той самий пан надходить
Та й його питає:

«Czy nie słyhać do sprzedania
Owsa tu, Iwane?»¹

Мужик встав, кругом обнюхав...
«Ні, не чути, пане!»

І сів знову на драбині,
Драглі уплітає...

«Czy ty, chłopie, nie
wczorajszy?»²

Пан його питає.

«Де вам, пане, учорашній!
Гляньте на всі боки:
То мені вже оце буде
Тридцять і три роки!»

¹ Чи не чув про овес на продаж,
Іване? (Польськ.).

² Чи ти, хлопе, не вчорашній?
(Польськ.).

А НЕ ХАЛАСУЙ!

«Ото, тату, маєм воду,—

Каже циганчук,—

А якби нам іще сира

Та муки до рук,—

Наварили б вареників,

Сіли край стола...»

Тут старому вже по горлі

Слинка потекла...

«А якби нам іще масла,

Отогді балуй!»

Тут старий його фандою:

«А не халасуй!»

ЦИГАН НА ТОЛОЦІ

Вийшов циган на толоку,
Косить, бідний, косить,—
А господар обідати
Цигана не просить,

А дав чарки понюхати,
Хліба закусити
Та й знов-таки заставляє
Цигана косити.

Іскриввся циганюга,
Косить, бідний, косить,
А господар полуднати
Цигана не просить.

А знов чарки понюхати,
Хліба закусити

Та й знов-таки заставляє
Цигана косити.

Ізнемігся бідний циган,
Косить і не косить,
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить.

Просить його до світлиці,
Садить на посаді,
Наливає чарку, другу...
Такий циган радий!..

От подали сироватку,
Циган уплітає,
Аж тут кума вареники
З печі висуває.

Кинув циган сироватку,
До другого взявся.
Лигав-лигав вареники,
Аж розперезався.

Далі годі! Сидить циган,
Тільки поглядає,
Аж тут кума поросятко
З печі висуває.

Гекнув циган — та й із хати,
Не хоче і ждати:
«Вміли,— каже,— наварити —
Не вміли подати!»

ЦИГАН З КОНЕМ

Вивіз циган на ярмарок
Коня продавати...
Посходились ярмаркові,
Стали оглядати...

Оглядають, кінь як сокіл
І ганчу не має!
А сам циган кругом ходить
Та все примовляє:

«Що конина, то конина!
А щоб язык мала,
То вона б вам, добрі люди,
Всю правду сказала!»

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Коли глянув, вона справді
Язика не має...

СПАСИБІ!

Сидить циган на городі
Темненької ночки,
До блискавки вибирає
Чужі огірочки.

Та все собі примовляє:
«Блисни, боже, блисни!»
А господар його ззаду
Як вилами свисне!..

«А сто бісів в твого батька
Та у твої груди,
Розкрадати мою працю!..
А що тепер буде?..»

«Ой батечку, голубчику,
Чиніте, що знайте,

Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!»

«Отже ж кину!» — «Бійтесь
бога!..»

«Кину, бісів сину!»
Підняв цигана на руки
Та й через пліт кинув.

Тогді циган підійнявся
Та як зарежоче:
«Мені того й бракувало...
Спасибі, панотче!»

ЩО ДО КОГО

«Хто йде їсти?» — пан питає.
«Я йду!» — циган каже.
«Хто йде жати?» — пан питає.
«То громада скаже!».

ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ

Приїхали запорожці,
Короля вітають,
Король просить їх сідати,
Козаки сідають.

Сидять собі. В них жупани
Все кармазинові,
І самі такі хоробрі,
Вуса прездорові.

Задивились на ті вуса
Ляхи-мосціпани.
«Що б їм,— кажуть,— дати їсти?
Даймо їм сметани!»

Поставили їм сметани,
Їсти припрошують,

Але наші запорожці
Разом одмовляють:

«Славная у вас сметана!..
Тільки вибачайте,
А перше нам, запорожцям,
Щільник меду дайте!»

Дали їй меду запорожцям...
Вони, як поїли,
Так ті вуса прездорові
Вгору їй завертіли.

Тоді їй кажуть королеві:
«А що, ясний пане!
Нехай тепер запорожцям
Подають сметани!»

ПАН І ІВАН В ДОРОЗІ

Побратались пан з Іваном,
По світі мандрують.
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...

На кожному через плечі
Висить по торбині;
Лиш пан таки у чемерці,
Іван у свитині...

Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати,
Аж задумав пан поганий
Хлопа ошукати...

Та їй говорить до Івана:
«Знаєш що, Іване?»

То нам варто б попоїсти!..»
«То що ж? Їжмо, пане!..»

«Але знаєш що, Іване?
Починаймо з твої!
А як твоя спорожніє,
То тоді до мої!»

«Добре, пане!» — Іван каже,
Зняв свою торбину,
На травиці зеленії
Постелив свитину.

Попоїли таки добре:
Комара здушили...
Рано встали, до снідання
Торбину кінчили.

Прийшов вечір. Знов у полі
Стали ночувати.
Вже панову отсе б торбу
Треба починати.

Але пан про те ні слова,
На землі лягає,
Кладе торбу під голови,
Хлопа замовляє:

«Що би ти робив, Іване,—
Став його питати,—
Якби тобі довелося
Таке поле мати?..»

«А що ж, пане, я орав би,
Хлібом засівав би,
Та ходив би до Одесу,
Сіль і гроші мав би...»

«А що я — не так робив би,—
Пан почав казати.—
Я казав би на цім полі
Місто збудувати...»

Там би в мене стояв палац,
Там підряд крамниці,
Там перекупки з булками,
А тут дві різниці...

Отоді прихось, Іване,
В мене балувати!..»
«Ет, спасибі,— Іван каже,—
Лучче будем спати!..»

Незабаром на все горло
Став Іван хрöpfіти,

Незабаром коло него
Став і пан сопіти...

Тільки що пан заснув добре,
Іван підійнявся
Та до панської торбини
І сам присотався...

То і курку, і печеню,
І кавалок кишки —
Все, що було у торбині.
Стеребив до кришки.

Пробудився пан раненько:
Пропаца година!
І сам, бідний, хоче їсти,
І пуста торбина...

Розбуджає він Івана
Та його й питає.
А Іван стиснув плечима
Та й відповідає:

«А що ж, пане, таж ви вчора
Місто будували:
Тут стояли дві різниці,
Там булки стояли!..

А по місті, звісне діло,
Собаки ходили!..
То вони-то вашу торбу,
Певне, стеребили!»

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!..
«Вставай,— каже,— вже, Іване!
Пора мандрувати».

Пішли вони, ідуть степом,
Тяженько зморились...
Аж насилу перед вечір
До села прибились.

Відчиняють коловорот,
Аж блукає гуска.
Іван гуску та в торбину:
Є вже і закуська...

Повернули в пусту хату,
Гуску спорядили:
Общипали, обшмалили,
У піч посадили...

Але пан гадає знову
Хлопа ошукати.

«Знаєш, — каже, — що, Іване?
Ми лягаймо спати!

Та кому із нас присниться
Кращая закуска,
То вже ціла тому ввввтра
Достанеться гуска!..»

«Та як спати, то і спати,
Не батька питати!»
Постелив Іван свитину
Та й лягає спати...

Але рівно в опівночі
Іван пробудився,
Із'їв собі цілу гуску
Та й знов положився.

Встає рано й пан голодний
Та давай казати,
Як-то він во сні до бога
Ходив балувати,

Та якії там потрави
Йому подавали.

Як його й самі святії
Істи припрошали...

«Ані слова! — Іван каже:—
Ваша правда, пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...

Та й дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску,
Та до печі помаленьку,
Та й стеребив гуску!..»

«Чи ж то правда? — пан питає.—
Всю із'їв, Іване?»
«Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв пане!..»

Димом здимів пан із хати,
А Іван озвався:
«Хтів пан когось ошукати,
Та й сам ошукався!..»

ЛІНИВИЙ

Лежить дідич на постелі.
Як барило, грубий...
Його лакей сухощавий
Заснув коло груби...

Заснув лакей коло груби,
Води не напився...
Як захтілось йому пити —
Бідний пробудився...

«Ой питоньки, ой питоньки!» —
Зачав промовляти,
Але шельма лінується
Із-під груби встати...

Аж тут дідич із постелі:
«Podaj wody, Iwane!»¹
Лакей раптом ісхвativся:
«Зараз,— каже,— пане!..»

Дає пану води склянку:
«Proszę wody, panie!.. »
«To ty chciałeś —
— пан говорить. —
Napij się, gałganie!»²

¹ Дай води, Іване! (Польськ.).

² Прошу води, пане!

То ти хотів!

Напийся, негіднику! (Польськ.).

ПІП НА ПУЩІ

Начитався піп удовий,
Як святії жили,
Як-то вони по пустинях
Господа молили...

Та й задумав і сам, грішний,
З світом попрощатись,
Зайти куди межі пущі
Та й собі спасатись.

І зібрав усю громаду,
З нею розпростився;
Взяв з собою молитовник,
В пущу віддалився...

Але де йому до пущі!
Привик до ковбаски,

До чарочки горілочки,
До борщу, до кашки...

Привик собі, як часами,
То й дечого вжити...
Та де йому серед пущі
Корінцями жити!

Пробув в пущі одні сутки;
Ба, щось не прядеться...
Пробув другі піп удовий —
Ба, вже й нитка рветься...

Взяв добродій молитовник,
Назад повертає.
«А що ж то ви не на пущі?» —
Громада питає.

«Не питайте, добрі люди! —
Став піп говорити.—
Не з такими животами
Серед пущі жити!..»

СПОВІДЬ

Хто не знає, що попи все
Звикли на дурницю?
Сповідав раз їден попик
Грішну молодичю...

Молодиця, молодая,
Тлуста¹, уродлива;
Груди білі — як збанята;
Сама чорнобрива.

Піп нактив ї патрахілем²,
Ніби сповідає,
А сам мало не прилипне,
Її промовляє:

¹ Тлуста — гладка, сита.

² Патрахіль — церковний по-
півський убір.

«Чи не можна, молодичко,
В тебе поживитись?
Буду за тя господеві
День і ніч молитись.

Я ще здавна тебе люблю!» —
Піп її туркоче...
Молодниця й собі каже:
«А я вас, панотче!»

Дзвонять дзвони на «Достойно»,
Дзвонять і по всьому.
Йде чорнява молодиця
Із церкви додому.

Тільки двері відхилила —
Чоловік озвався:
«Чого тебе на сповіді
Батюшка питався?»

«Ет! чого він не питався!
Чи все спам'ятаю?..
Хотів муки на проскури,—
Питав, чи не маю».

«Ні, псяюхо!.. не до шмиги!
Не муки він хоче!

Чув я добре, як казала-сь:
«А я вас, панотче!»

Стережися, коли хочеш!..
А то, як почую,
То й тобі муки намелю
Й йому напитулю!»

СХОВАЛАСЬ

По ордані, як звичайно
У людей буває,
Ходить батюшка з кропилом,
Хати окропляє.

І, звичайне, як батюшка,—
Чого ж тут боятись?
Але одна молодиця
Ні таки — ховатись...

Ставить діти на припічку,
Каже їм казати,
Що матері нема вдома,
На ярмарку мати.

Сама жива під постелю,
Ноги підгинає.

Аж приходить і батюшка,
«В Ордані» співає.

І співає, окроплює
Образи й пороги,
Далі стелю і постелю
Та й заглянув ноги.

По «Ордані» дає дітям
Хреста цілувати
Та й питає, мов не знає:
«А де ж ваша мати?»

«Пішла мати на ярмарок!
Нема вдома мами!..» —
Запищали малі діти
Різно голосами.

«То скажіть же своїй мамі,—
Її показав рукою,—
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою».

ПІП У РИЗАХ

Гуляє собі по ярмарку
Молодчина жвавий,
Підглядає, що в батюшки
Гроші у халяві...

Та і гроші ж то хороші,
Самії дукати;
«Будь, що буде,— промовляє,—
А треба дістати...»

Сюди-туди повернувся,
Видумує штуку,
Підступає до батюшки,
Цілує у руку...

«Батюшечко,— став казати,—
Вчиніть мою волю!..

Потрудіться на часочок
До краму зо мною...

Я — най буде невимовно —
Ризи вибираю.
Та, як бачте, ані міри,
Ні ціни не знаю...»

Пішов батюшка до краму,
Ризи вибирає,
Вибрав самі щонайкращі,
На себе вбирає...

А той присів коло нього.
Ніби поправляє,
А тут тільки від калитки
Ремінці збирає...

Шарп калитку... та у ноги...
Піп до нього хоче...
А купець його за ризи:
«Пагаді, панотче!»

Заким отець повернувся,
З себе ризи скинув...
А той давно з його грішми
Десь, як вітер, згинув.

ЧОРТ

Приглянувся ксьондз-добродій
До чужої жінки:
Що день божий посилає
Фіги та родзинки.

Посилає, все питає,
Коли згода буде?
Коли її чоловіка
Удома не буде?..

Але жінка не з тих жінок:
Подарунки брала,
А ксьондзові усе-таки
Слова не давала...

Далі видить: треба дати —
Нічого робити!

Тільки вона замишляє
Ксьондза підголити...

Каже мужу. Муж навмисне
Зрання виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає.

Насипала, зачинила,
В печі розпалила
Та нібито на вечерю
Ксьондза запросила.

Ксьондз приходить, скинув габіт,
Жарти починає...
Помаленьку, помаленьку,
Ба, вже й обіймає...

Помаленьку, помаленьку,
Ба, вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось загуркотіло.

«Ах, нещастя! — жінка каже, —
Кінець мого віка!
Чи не лихе ж притащило
Мого чоловіка!

Іскидайте живо шмаття,
Живо розбирайтесь,
Та от скриня коло лави,
У скриню ховайтесь!..»

Ксьондз скидає, й помагає
Сама господиня,
І в минуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня.

Входить в хату і господар,
Нібито не знає;
Постелив собі на скрині
Та й спати лягає...

Лежить собі на тій скрині
Та й став промовляти:
«А що, жінко, та узавтра
Тра скриню продати.

Коло нас тут недалеко
Торговиця буде,
Повезу її до лиха,
Може, куплять люди!»

«Нащо тобі продавати? —
Каже молодича, —

Нехай собі буде вдома,
Може, пригодиться!»

«Пригодиться, пригодиться...
А знаєш мовчати?
То ж не твоя, моя скриня!
Я хочу продати!»

І обоє господарі
Разом запрягає;
Помовчали, помирились
Та й позасипали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає,
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє.

Іде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде пан з жоною
До косягола, знати...

Оглядає та й питає:
«Що везеш, Іване?»

«Везу скриню,— Іван каже,—
В скрині чорта, пане!»

А тут пані обернулась
Та й панові каже:
«Poproś, duszko, tego chłopą,
Niechaj on pokaże!»¹

«А який то чорт у тебе?
Покажи, Іване!»
«Дайте хіба рублів копу,
То покажу, пане!»

Вилічив пан йому гроші,
Іван ізлізає,
Бере гроші у кишеню,
Скриню відмикає.

Як вискочить ксьондз із сажі..
Боже, твоя воля!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!..

¹ Попроси, голубе, цього хлопа,
хай він покаже! (Польськ.)

А тут пані у долоні:
«Ach moje serduszek!
Popatrzaj się, popatrzaj się!
Jeszcze j samiec, duszko!»¹

¹ Ой моє серденько!.. Подивися,
подивися, ще й самець, голубе!
(Польськ.)

ТОЙ, ЩО НАД НАМИ

Стоїть козак коло груші,
Дівку підмовляє.
А дівчина, як каліна,
Полум'ям палає.

«А що,— каже,— як я буду
Дитинионьку мати?
Хто пригорне сиротину,
Буде доглядати?»

Козак жваво обіймає
Дівчину руками.
«Не журись, дівчино,— каже,—
А той, що над нами!..»

А із груші старий батько:
«О, бісова мати!..»

Ви будете дітей мати,
А я годувати?!»

Як почули молодята,
Та від батька в ноги:
Дівча в хату з переляку,
Козак за пороги...

УКАЗ

Іде козак дорогою,
Дівку надibaє;
Вийняв папір з-за пазухи
Та й її читає:

«І прочая, і прочая...
По сему указу
Козак должен кожну дівку
Цілувать по разу!»

«Чуєш, дівко, що в указі?»
«Та чую, козаче».
І вже ж рада-то, псяюха,
Аж мало не скаче!

«А приглянься-но, козаче,
До того указу:
Чи нема там написано,
Щоб іще по разу?»

ЧИ ДАЛЕКО ДО КИЄВА

Питаються якось хлопця
Подорожні люди:
«Чи багато верстов, сину,
До Києва буде?»

«А не знаю,— хлопець каже,—
Було вісімнадцять,
Тепер менше, либонь, стало,
Здається, сімнадцять!»

«Що ж то, сину, за пригода
Така прилучилась?»
«Та пригода — не пригода —
Верства повалилась!»

НА КАЛИТКУ

Прийшов мужик до крамниці,
Сукно оглядає...
Перекинув шук з двадцять —
Все не добирає...

Аж наглянув десь кармазин:
«Дай-но,— каже,— того!..»
Розвертає, оглядає:
«Се хіба нічого!..»

Виміряє середину,
Виміряв чубатий.
«Отут,— каже,— мені виріж
На калитку, брате!»

ДОПИТАЛАСЬ

Прийшов мужик із празника,
Празник добре вдавсь:
Посиніла кругом шия,
І чуб підійнявся.

Прийшов в хату — ані слова...
На лаві сідає.
Аж підходить молодиця,
Мужа оглядає:

«А чого то в тебе шия
Вкрита синяками?»
«Та то, мабуть, од вишнівки.
Що пив із попами!»

«А хто ж тобі, чоловіче,
Чуба мав намняти?»
А той з лави та до неї:
«А знаєш мовчати?!»

БАБА В ЦЕРКВІ

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила;
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

Іще пара остається,
Де їх приліпити?..
«Ага! — каже, — пошукаю
Святого Микити!»

Найшла баба і Микиту —
Святий чорта ціпить!..
Баба їдну йому ставить,
Другу чорту ліпить...

Видять люди й розважають,
Щоби не ліпила;

«Що ти, бабо, — кажуть, — робиш?
Таж то вража сила!..»

Але баба обернулась:
«Не судіте, люди!
Ніхто того не відає,
Де по смерті буде...

Чи у небі, чи у пеклі
Скажуть вікувати;
Треба всюди, добрі люди,
Приятелів мати».

ЧИ ВИСОКО ДО НЕБА

Що п'ять верстов — то
й коршомка;
Нічого й лічити!..
Бо п'ять верстов як проїдеш,
Треба й одпочити!..

Ото їдуть із ярмарку
Двое господарів,
У кожного віз порядний,
Воликів по парі.

Їдуть собі помаленьку,
Грошенята мають,—
Полягали на соломі
Та й думку гадають...

Далі один пробудився
З глибокої думи.
Повернувся на соломі:
«Чи спиш,— каже,— куме?»

«Що говориш?» — другий каже.
«Чи спиш, я питаю?»
«Та не сплю ще,— каже,— куме.
А так щось дрімаю!»

«Не дрімай же на годинку.
Та глянь проти неба!
Скільки б верстов так до неба
Проїхати треба?»

«Та бог його святий знає
І добрії люди...
Я думаю, що не більше.
Як п'ять верстов буде».

«Гутю, куме! та се баба
Тобі набрехала:
Та якби п'ять верстов було.
Там коршма б стояла!»

ОКУЛЯРИ

Розходився мужичок,
Аж гвалт дякувати,
Та одна йому біда:
Не вміє читати.

До азбуки? — так куди,
Не того він хоче.
Він гадає чим другим
Просвітити очі.

«Не вміє ж так старий дяк
Стрічки розібрати,
Окуляри ж як візьме —
То куди читати!

Отак і я заведу
Кондаки й тропарі,

Піду тільки та куплю
Такі окуляри».

Пішов мужик до крамниці,
Різні вибирає...
Що на очі накладе,
То все не читає.

Далі соті з носа зняв,
Об землю ударив,
Розплатився та й пішов
Сам без окулярів.

Та й на проводи сказав
Хрещеному люду:
«Окулярів не купив
Та й дяком не буду».

ЕГЕ, ГАЙ

Йде видючий і сліпий.
Та й каже видючий:
«Ото, брате, синій гай!
Ото ліс дрімучий!»
«Еге! Еге! — каже той. —
Як ти собі важиш!»
«А ти ж, брате, бачиш що?»
«Таж ти, брате, кажеш!»

СКІЛЬКО ДУШ?

«Скільки, куме, в тілі душ?»
«Одна, я гадаю».
«Може, в тебе і одна,
А я так дві маю:

Бо як руки на снігу
В мене заколіють,
Хукне теплая душа —
І руки тепліють.

А як страва на столі
Гарячая буде,
То вже друга, бач, душа,
Холодная, студить!»

АБИ ДУША ЧИСТА

Два злодії в опівночі
Костьол обкрадають;
Обшарили всі скарбони.
Святих обдирають.

А забрали, які були,
Гроші під замками.
Далі один на олтарик
Пнеться з постолами.

«Та що ж бо ти, брате, робиш? —
Став другий казати, —
Як-то можна святе місце
Постолом валяти?»

А той каже: «Мовчи, брате!
Ми тут перед богом.
Аби душа чиста була, —
Постоли — нічого!»

СВИНЯ СВИНЕЮ

Несе мужик у ночовках
Додому свячене:
Яйця, паску, і ковбаси,
Її порося печене.

І порося, як підсвинок,
Та ще й з хроном в роті.
Несе бідний та й спіткнувся
У самім болоті.

І схибулись нові ночви,
Затряслось свячене,
І в болото покотилось
Порося печене.

Глянув мужик на болото,
Посвистав до лиха,

Одвернувся, набік плюнув
Та й промовив стиха:

«Та свиня таки свинею!
Правду кажуть люде:
Святи її, хрести її —
Все свинею буде!»

ДОБРА НАТУРА

Грає скрипка, грає кобза,
І бандура грає;
Чумак літом у кожусі
Гопки витинає.

Витинає чумак гопки,
Аж потом заллявся...
«Та скинь-бо ти кожух, брате!» —
Якийсь обізвався.

«Ні, не скину! — чумак каже, —
Бо натуру маю,
Щойно тільки з себе скину,
То все пропиваю!»

ЧУПРИНА

Питалися козака:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Як на війні згину —
Мене ангел понесе
В небо за чуприну».

Питаються мужика:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Нас біда обсіла —
Голимося до крівлі,
Щоб кузка не їла!»

НЕ МОЇ НОГИ

Серед лісу, серед гаю
У неділевний обід
Заснув мужик у чоботях,
Прокинувся без чобіт.

Прокинувся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивлінням повернув.

«Не мої се, — каже, — ноги,
Присягаю на чім світ.
Бо мої в чоботях були,
А сі — босі, без чобіт!»

ВОВКИ

«Чого, брате, так збілів?
Що з тобою сталось?»
«Ах, за мною через став
Аж сто вовків гналось!»
«Бог з тобою!.. Сто вовків!..
Га б село почуло..
«Та воно пак і не сто,
А п'ятдесят було».
«Та й п'ятдесят диво в нас...
Де б їх стільки взялось?»
«Ну, Іванцю! нехай так,
Але десять гналось».
«Та і десять не було!
Знать, один усього?»
«А як один? аби вовк!
Страшно і одного...»

«А може, то і не вовк?»
«А що ж то ходило?
Таке сиве та мале,
А хвостик як шило».

СТРАШНИЙ СУД

В страшносудную неділю
Ксьондз казання говорив,
Став за божий суд казати
Та й, на гріх, пересолив.

Слухав-слухав бідний мазур¹,
Далі тяженько здихнув,
Подивився на Jezus'a²
Й головою похитнув.

«Коли так,— промовив,— Jezu,
Ти судити нас будеш,
То, будь певний, сам, як палець,
Серед раю заживеш!»

¹ М а з у р — польський селянин
(польськ.).

² На Ісуса (польськ.).

КАМІННИЙ СВЯТИЙ

Раз обходили пани
Навкруги костьола,
Захопили хто що міг,
Ходять наокола.

Ото мазур і собі,
З набоженства свого,
Перед себе захопив
З каміння святого.

І аж крекче неборак,
А святого носить
Га, щоб живо обійшли.—
Пана бога просить.

А тут, йому на біду,
Тільки що ступають.

А навколо обійшли,
Знову починають.

Бачить мазур, що ніяк
Справи не докаже,
Та об землю тим святим,
Та й до нього каже:

«Коли був ти молодий,
То тоді носили,
А тепер ходи і сам,
Мені не до сили!»

НАБОЖНИЙ КСЬОНДЗ

В'їхав біскуп у село,
Мазура здивує:

«A czy w domy teraz ksiądz?»¹
Ласкаво питає.

«Ні, не вдома, — каже той, —
Пішов на хрестини.
Ксьондз-сусіда якось мав
Недавно родини...»

«Ksiądz ma dzieci i ten
chrzci?»²

«А що ж тут і злого?
Той у сього охрестив,
Сей тепер у того!»

¹ Чи вдома тепер ксьондз?
(Польськ.)

² Ксьондз має дітей і цей хрестить?
(Польськ.).

Почув біскуп та й здичнув.
«Dzieci bez małżeństwa!..
Sługa boski traci czas!..
Lud bez nabożeństwa!..»¹

А czy często mszę on ma?»²
«О, завжди, пане!
Хоч так часом підп'є,
Що й рівно не стане,

І руками, бідний, все
Олтарик хапає,
А все-таки цілу мшу³
Слічно відправляє».

¹ Діти без подружжя!.. Божий слуга марнує час!.. Народ без богослуження!.. (Польськ.)

² Чи ж часто править він службу божу? (Польськ.)

³ Мша — церковна відправа (польськ.).

Паса на dzieci¹

Іздив біскуп по панах,
Грошей налупився,
Подарунків нахапав,
Наївся, напився.

На остаток ще їден
Гедзелу² підносить
І біскупа на обід
Ще до себе просить.

Іде біскуп і туди,
За столом сідає...
Ото страву подають,
Дідич припрошає.

¹ Ремінь на дітей (польськ.).

² Гедзела — від слова гедзь; тут велика сума грошей.

А ксьондз їв би, неборак,
Тільки промахнувся —
У дорозі, на біду,
Поясом стягнувся.

Що робити? Розпусти —
Якось не годиться!
А так сиди та не їж —
Дідич образиться...

Аж, на щастя, під вікном
Малі діти грались
І, звичайне, дітлахи,
Бігали, сміялись.

Ото біскуп не промах,
На фіглі береться:
«Ej że, dzieci, będę bić!»¹
Кричить і сміється.

Бачать діти, що не страх,
Ще гірше сміються
Та вже собі й до вікна
По кількоро пнуться...

¹ Далебі, діти, буду бити!
(Польськ.)

Тоді біскуп з себе пас:
«Poczekajcie ż, dzieci!»¹
Та поясом помахав:
«A pasa na dzieci!»²

¹ Почекайте, діти! (Польськ.)
² А ременя на дітей! (Польськ.)

Біскупство ¹

Коли біскуп був не біскуп,
А плебан убогий,
То і пара добре везла,
А часом і ноги.

А як біскупом зробився
Та убився в сало,
Тоді йому і чотири
Зробилося мало.

Раз він гнався шістьма кіньми
В шовках та у злоті,
Як нагнався на баюру,
Застрав у болоті.

¹ Біскупство (польськ.).

Бились-бились сиві коні
Та й лягли до лиха;
Мовчав-мовчав, грубий біскуп
Та й промовив стиха:

«Co to,— каже,— być plebanem?
Plebaństwo to głupstwo!
Lecz biskupem — co za ciężar!
Ciężarne biskupstwo!» ¹

¹ Що це бути простим попом? По-
півство — це дурниця!
Але біскупом — що за тягар!
Важке біскупство! (Польськ.)

ПІП І КСЬОНДЗ

Ксьондз сміється: «Паки! паки!
Дай, попе, табаки!»
А піп каже: «Sursum corda!»¹
На! теляча морда!»

¹ Серця наші вгорі — до бога (з
церковної католицької відправи.
Лат).

СУХОДОЛЬСЬКИЙ

Згинув шляхтич Суходольський.
Вже в костьолі тіло.
І з-під небка ксьондз навколо
Поглядає сміло.

Далі й мову починає,
Тільки не по-польські,
Зачинає по латині:
«Ubi Suchodolski?»¹

І поглянув ще навколо:
«Ubi Suchodolski?»
Далі ще раз кругом глянув:
«Ubi Suchodolski?»

¹ Де Суходольський? (Лат.)

А п'яничка їден слухав:
«Ubi» все та «ubi»,
Далі й каже: «Знаєш, «ubi»
У чортовій губі!»

Lżesz, galganie! ¹

він у бога!—

Ксьондз відповідає.—
Враз з святыми його хвалить
І на арфу грає!»

А п'яничка похилився.
За ліхтар узявся:
«Та не знаю, хто з нас

«galgan»,—

Сміло обіззався,—

Бо покійник не знав того,
Як і дудку взяти,
Та де йому перед богом
Ще й на арфу грати!»

¹ Брешеш, негіднику! (Польськ.)

ПЕКЕЛЬНА СМОЛА

Раз на мові ксьондз казав:
«Не впивайтесь, люди!
На тім світі всім смола
Замість вина буде!»

Ото якийсь і захтів
Смоли скоштувати.
Каже собі два бички ¹
За денежку дати.

Випив один — не біда,
Другий випиває...
Посмакував неборак,
Далі промовляє:

¹ Бичок — міра горілки.

«Та гірка вона, гірка!
А все ж не тужити:
Як втягнеться чоловік,
То й то буде пити!»

МАЗУР НА СПОВІДІ

Сповідав ксьондз молодий
Мазура старого.
«Що, — питає, — чуєш ти
За собою злого?»

«А нічого!.. Бо і що ж
Злого чути маю?
Чи в костьолі коли був?
Чи корчму минаю?

Слава богу, господь крив:
Злого не бувало...»

«Ах ти, грішнику такий!
Чи ж того ще мало?

А що більше? може, й звів
Чужую дитину?»

«Хотів тільки — та куди!
Не твоїх літ, сину!...»

Підірвався бідний ксьондз,
Та хвать за чуприну!
Та так раптом замахнув
Аж на середину!

А той чуба загорнув:
«Правда,— каже,— люди,
Хто лиш з блазнями зайде,
То й сам блазнем буде!»

МАЗУР У БОЛОТІ

Застряг мазур у болоті,
Воза підпихає
Та й то помочі Дороту
Святу упрошає:

«Свята панно! свята панно!
Святая Дорото!
Будь ласкава надо мною.
Вирятуй з болота!»

А тут коні — ані з місця!
Нічого робити:
Давай мазур Antoniego¹
На поміч просити.

¹ Антонія (польськ.).

Та як крикнув на всю губу:
«Swiety¹ мій Антоній!
Вирятуй мені з болота
Хоч сивії коні!»

І від крику коні раптом
Рушили з болота.
А він каже: «От що хлопце!
Не то, що Дорота!»

¹ Святий (польськ.).

КРИВА БАБА

Раз до ксьондза забрела
Кривая на ноги
І, бідная, на дітей
Просила спомоги.

А ксьондзові грошей жаль,—
Давай її вчити.
Як каліці із дітьми
Годилося б жити.

«Лучче,— каже,— ти навчись
Бабити, змовляти.
То й на себе, й на дітей
Будеш гроші мати!»

«Де ж учитись, пане мій?
Дайте мені раду!»

«Що учитись,— ти шепчи
Хоч так для прикладу:

«Пробіг пєс через овес,—
Не шкодило псові.
Най же шкоди не буде
І тому вівсові».

Пішла баба — і куди!
Як свята курує;
Пройшло уже кілька літ,
Ба, і ксьондз хорує;

Така гуля, як кулак,
В горлі йому сіла...
Лічать, лічать дохтори,
А все гуля ціла.

Далі зводять і бабів,
Нічого чичити...
От приходить і крива
Слабого лічити.

Ксьондз до лиха вже забув;
Вона не питає,
Каже вийти з хати всім
І тут починає:

«Пробіг пєс через овес,—
Не шкодило псові,
Най же шкоди не буде
І тому вівсові!»

Не скінчила... але ксьондз:
«А, то ти, зозуля?»
Та як сам зареготав —
Так і трісла гуля!

РОЗУМНИЙ ПАНИЧ

Привіз дідич раз на свято
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здивує гуменного
І тому хвалиться:
«Ото,— каже,— мій синочок,
Як у школі вчиться!..

Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?»
«Та мені то щось не так-то
Здається, мій пане!

Бо якби наш панич мали
Розуму доволі,
То нічого їм би було
Вчитися у школі!»

ЛИСТ

Їден дідич мав у школах
Кохану дитину,
Ото раз до неї й пише:
«Милий ти мій сину!

Як ти здоров — слава богу,
А як добре вчишся,
То не візьме тебе дідько,
Про то не журися.

Моя жінка, твоя мати,
Без відома мого
Посилає на горіхи
Тобі золотого.

А я тобі посилаю
Старі погавиці,

Зроби собі жупанину,
З рештків — рукавиці.

Та учися, милий сину,
Добре та багато,
Бо ти дурнем зостанешся,
А я — твоїм татом!»

СЛАБИЙ ЗУБ

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постільці
Пришиває латку.
Аж у сінях двері скрип.
Далі в хату двері рип.
Шелеп кум у хатку!

«Здоровенькі ви були!
А що ж мої постолі —
Вже, мабуть, готові?»
«Зараз будуть... погодить,
Що ж ви стогнете, як дід?
Чи вже ж не здорові?»

«Та не то, щоб, боже крий,
Був я дуже так слабкий,
А так тільки нудно:

Розболівся вражий зуб
Та заріс тобі, як дуб,
Що й вирвати трудно...»

«Не журіться, — каже швець, —
А сядьте-но на стілець!..»
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав,
До ноги чіпляє.

Але, звісно, у шевців
Все діряві стільці,
Щоб то не душило.
Ото шевчик і зайшов,
Стихача діру найшов
Та хвать кума шилом!..

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою ззаду лап
За грішнее тіло:
«Недаремне ж я стогнав.
От коріння попускав —
Аж там заболіло!»

ЖОНАТИЙ

Била жінка мужика
Та й вигнала з хати.
Пішов, бідний, по полях
Притулку шукати.

Ходив, бідний, цілий день,
Все кляв молодницю.
На остаток десь заліг
На руді¹ в копицю.

Аж дивиться на руду,
Що бугай хороший
Ходить собі по траві,
Мукає з розкоші,

¹ Р у д а — мочарова лука.

Та і каже неборак:
«Щасливий ти, брате,
Колись і я так співав,
Як був нежонатий!»

ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!

Їдуть собі парубки
На нічліг до гаю
Та й говорять, як господь
Гнав Адама з раю.

«Ото,— каже з них їден,—
Господь обіззався:
«Що ж, Адаме? виходи!
Де ти заховався?»

Мовчить Адам. А господь,
Серед раю саме,
Обіззався другий раз:
«А де ти, Адаме?»

Мовчить знову. І господь
Страшно розізлився.

«А чортяка б тебе взяв!
Де ти там зашився?»

«Тю на тебе! — всі кричать.—
Схаменись, небоже!
Де-то вже таки господь
Так сказати може?!»

«Та дурні ви! Ніби бог,
То вже й маслом маже?..
Аби тільки допекти —
То ще й не те скаже!»

ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ

Довелося на віку
Глухому з губатим
Раз у церкві, на біду,
У парі стояти.

І губатий що почне
«Оченаш» читати,
То так губи іскладе,
Як ніби свистати.

Довго глухий поглядав.
З злості аж мінився,
Далі руку одвинув,
Ближче приступився

Та по пиці того хвать:
«От тобі свистати!»

«Бог з тобою,— каже той..
Бачиш — я губатий!»

А той його другий раз:
«Дарма, що багатий!..
У нас церква не на те,
Щоб у ній свистати!»

ШКОЛЯР

Іде з ярмарку мужик,
Школяра здиває,
Підпив собі неборак,
Ото і питає:

«Що ти, хлопче, за їден?»
«Я школяр», — той каже.
«А коли ти, — каже, — шкляр,
То сідай же, враже!»

Школяр собі не страшко,
Бере та й сідає,
А мужик сидить, мовчить,
Воли поганяє.

Далі в озеро звернув,
В саму середину.

Зупинився, воли п'ють;
Питає хлопчину:

«Що ти, — каже, — за їден?»
«Я школяр, панотче!»
«Школяр, — каже, — а не шкляр?
Та як настукоче!..

«Геть із воза, куди хоч,
Бісовий школяру!..»
Школяр полн підійняв:
«А що ж, господару!..

Як пускатися на дно,
Не псувати льоду;
Пустіть уже хоч з ярма
Скочити у воду!»

«Не питайся!.. Куди хоч!..» —
Мужик промовляє...
Тогді школяр по війї —
Притику виймає.

Перегнувся на ярмо,
Полових по шкурі...
Іде школяр на суше,
Мужик у баюрі.

ПОПОВИЧ

Наспівався попів син
За свята доволі
Та й по святах і махнув
Учитися в школі.

А мужики й загули,
Що добре співає,
От староста колінь
Батюшку й питає:

«Куди піде ваш панич,
Як вийде у люди?»
«Куди? Звісно, у попи!
Попом собі буде!»

«Шкода його на попа!—
Мужик промовляє,—
З нього добрий був би дяк,
Бо то-то співає!»

ЖАЛІБНИЙ ДЯК

Щойно в церкві коли дяк
«Іже» заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не вміває.

Аж завважив тее дяк,
До неї забрався.
«Чого плачете ви так?» —
Стару запитався.

«Як не плакати мені,—
Стара баба каже,—
Коли мене голос ваш
Аж за серце в'яже!»

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як там її звірина,
Бідну, розривала».

ВІЙНА

Молотив раз у попа
Парубок Микита
Та якось там і украв
Цілу мірку жита.

Украв собі та й сховав...
Прийшло сповідатись —
Лихе його підвело
Попові признатись.

Лаяв-лаяв його піп,
Торгав за чуприну,
Наостаток і сказав:
«Отак, бісів сину:

Поки жита не буде
(Була б тобі тряця!) —

Поти тобі не буде
Сповіді й причастя!»

Ніщо діяти!.. Вночі
Згорбився Микита,
Потихеньку попід тин
Несе мірку жита.

Приніс якось до сіней —
Хату відчиняє...
Ні, дверей не відчиня,
Бо щось зачуває.

Панотцеві на той час
Не Микита сниться:
У пекарню піп ввійшов,
А там молодиця.

Піп жартує: «От так так:
Се вже ти дрімати?
А йде турок на війну —
Москву воювати».

Був би тут поцілував,
Се вже звісне діло!
Аж Микита із кутка:
«Кахи!» — собі сміло.

Піп схватився: «Хто то там?»
«Я,— каже Микита,—
Отсе,— каже,— вам приніс
Вашу мірку жита».

«А давно ж ти,— каже піп,—
До хати забрався?»
«О, давно! ще на війну
Ї турок не збирався!»

«Неси ж,— каже,— то назад
Та спожий на щастя,
А я тебе взавтра й так
Пущу до причастя...»

ДОЩ

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають!
Ото два собі зійшлись,
Стали, розважають...

Грицько, старий, як судець,
Палицю тримає,
Сумно голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Гудзі собі в'яже.
«Нема дощу!» — каже Гриць.
«Нема!» — Хома каже.

«Якби, Хомо, господь дав,
То я вже говорю,

Що усе б то із землі
Піднялося вгору!»

«Усе, дядьку?» — «А усе!»
«Лучче ж най не буде!
Моя жінка у землі!
Не хочу паскуди!»

ПРИВІТАННЯ

Наварив багач, напик:
Батьюшку чекає.
Батьюшка лиш на поріг —
От він і вітає:

«На тепленьке, в добрий час!
Тільки що зробили...
Та де ж то ви так були,
Батьюшечко милий?»

А тут тільки гавкне пес,
Свиня зарохоче, —
Так і думають усі,
Що то ви, панотче!

Спасибі ж вам, що прийшли!
Пийте гріту з перцем...

Ріжте собі печінки...
Крайте собі серця!

А заким то подадуть
Печеного зайця,
Не сидіте, прошу вас,
Лупіть собі яйця!»

ХТО СВЯТИВ?

Питається архирей
Попа молодого:
«Який,— каже,— тебе чорт
Висвятив, дурного?»

А той йому, неборак,
Глянув тільки в очі:
«Та святили ж,— каже,— ви,
Пресвятий панотче!»

ТАМ ІІ КІНЕЦЬ

Архирей їден подольський
Такий звичай мав,
Як без грошей була просьба,
То ї не приймав.

Аж дяк якось коротенько
Просить стихаря
І на білу середину
Кладе хабаря.

Архирей і не гадає,
Що там далі є...
Пробіг живо його просьбу
Та й назад дає.

Той і просить: «Прочитайте ж!»
«Та я прочитав!»
«Та іще раз прочитайте!»
«Ще раз прочитав».

«Моя просьба на тім боці,
Там її кінець!»
Аж тоді затримав просьбу
Святий панотець.

ЧОГО ЛЮДИ НЕ СКАЖУТЬ!

Не вважає архирей,
Що й сам не без того,
А бештає за гріхи
Вдівця молодого.

«Хто сказав вам?» — каже той
«Як то хто? а люди!»
«Та хто тепер людям тим
Вже вірити буде?!

Та вже вони і на вас,
Пресвятий панотче,
Розказують то і то...
Звичайно, не в очі!»

Здихнув бідний архирей:
«Іди ж,— каже,— з богом!»
Та ще й хрестом наділив
Вдівця молодого.

МАЛО НЕ РИГАЮ

Питається архирей
Батюшку старого.
«Чув я,— каже,— що ти п'єш
Багато хмільного».

«Ні, не вірте,— каже той:—
Хіба тільки воду,
А хмільного — свідок бог —
Не кушаю зроду».

«Не кушаєш? — каже той.—
Зроду не вживаєш?
Як же ж,— каже,— ти вино
З чаші випиваєш?»

«Не питайте! — каже піп.—
Пити — випиваю,
Але сам я — свідок бог —
Мало не ригаю!»

МЦА

Колись собі мужичок
Читати навчився,
Баньку грошей заплатив
Та й попом зробився.

Ото йому і прийшлося
В церкві щось читати
І «мисліте, ци, аз-ци»
З титлою складати.

І замукав бідний піп,
Аж пригнув колінця:
Все «мисліте, ци, аз-ца,
Словотитла — німця!»

«Та який тут, — каже, — чорт
Того німця тиче?!»

Та з криласа у олтар
Піддячого кличе:

«Ходи, — каже, — та склади.
Чи умієш, враже?»
А той тільки подививсь:
«То місяця!» — каже.

«Добре ж, сину, — каже піп, —
Іди ж ти співати».
А сам далі розпочав
По складах читати.

ГОРОХ

Розкипається горох,
Наймит — що діяти?
Іде в церкву до попа
Обідати звати.

Розштовхує мужиків
І сажею маже.
Піп якраз стоїть з хрестом,
А той йому й каже:

«Та ідїть-бо на обід,
Годі з вас молиться:
На коров'ячий ланяк
Горох розкипиться!»

«Тю на тебе! — каже піп.—
Чи встиду не маєш?

В такім місці ти святім
Кізяк поминаєш!»

Далі хрестом замахнув:
«Геть від мене! — каже.—
Як я тебе лайнякну,
Розлізешся, враже!»

БОЖІ ПТИЦІ

Говорив раз піп казання
Із письма святого.
«Чого, грішнику, так липнеш,—
Каже,— до земного?

Подивись на божу птицю,
Як вона літає;
Ні оре, ні жне, ні сіє,
Ані пожинає».

А староста напереді
Тільки засміявся
Та до ключника старого
Стихача озвався:

«Та якого ж,— каже,— чорта
Тая птиця й має?!
Скаче тільки по дорозі,
Та кізяк шукає».

ПРОСЬБА

Раз писали мужики
До свого владики;
«Архирею,— пишуть,— наш!
Ясний та великий!

Церква наша з давніх літ
Перейшла нінащо.
Кілько є у нас святих —
Всі стали ледащо.

Матір божа на дошках
Згорбилась, зігнулась,
Апостоли розійшлись,
А Варвара здулась.

Миколай від хробаків
Порохом узявся.

Сам спаситель на вратах
Поздовж перепався.

Миколая нам позволь
Наново зробити,
Матір божую з боків
Клищами забити.

Апостолів всіх у ряд
Дрючками зігнати.
Спасителя на вратах
Щоб на шпуги взяти.

А з Варварою уже
Нічого робити:
Коли вона здулась так,
То кажи закрити».

ЦИГАН-ПАСІЧНИК

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому на біду
Та меду подали.

Розсмакував бісів син
Та все, було, ходить,
Стане шельма під вікном
Та й «меду» заводить.

Що не гнали хазяї —
Ні, не відігнати,
Ото ж его до джмелів
Здумали післати.

Питається сам хазяї:
«Хочеш меду, враже?»

«Чом не хочу, тату мій,
Хочу», — циган каже.

«То візьми ж собі дупло
З медом і пчолами».
Циган його ухватив
Руками й ногами.

«А де ж, тату, то дупло?..»
«Саме серед ліса.
Тільки мухи не дрович
Та не згадує біс!»

Побіг циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед ліса стоїть дуб —
Давай циган лізти.

Ото лізе до дупла,
Моститься небора,
А в дуплі джмелі, джмелі
Гудуть, аж говорять.

Тільки руку до дупла —
Вони й забриніли
І як чорнее рядно
Цигана обсіли.

І шипів єго іден:
«Господь,— каже,— з вами!»
Шипів другий: «Та піди ж
До божої мамі!»

Даді кілька вже ураз
Цигана кусає.
«Та підіть-бо до святих!» —
Циган промовляє.

Даді видить неборак,
Що вже пухне губа.
«Тепер,— каже,— к чорту відіть!»
Та гу-гуп із дуба!

ХОЛОДНО

Сидить голінь циганчук,
Аж маго не плаче.
«Тату,— каже,— холодно!
Зуб до зуба скаже».

А той йому поясок:
«Та на! не журнися!
Коли тобі холодно,
То підперезися».

ЦИГАНСЬКИЙ НАЙМИТ

Оддавав у наймити
Циган свого сина.
«Та він,— каже,— буде в вас
Предобра дитина!..

А як коли зноровить
Та їсти не схоче,—
Не жалуйте, прошу вас,
Нагаєм, панотче!

Та все йому говоріть:
«А їж-таки, враже!»
А робити — чорт із ним! —
Не силуйте!» — каже.

СВІЧКА

Купив свічку раз купець,
Подає другому,
Та й говорить з-за плечей:
«Сергею святому».
А наш собі не дочув —
Подає другому
Та й говорить з-за плечей:
«Андрею святому».
Пішла свічка по руках,
А той поглядає:
Ото староста вперед
З нею наступає.
До Андрея просто йде,
А той не звинється:
Поміж люди наперед
Собакою рветься!

«Да кокому,— закричав,—
Лепіш дуралею?
Не ентому, гаварят!
Гаварят, Сергею!»

ВАРВАРА

Перепродав раз маляр
Усе серед Бару,
І на продаж тільки мав
Їдну Варвару.

Аж приходить наш мужик,
Шапку поправляє.
«Чи є у вас Миколай?» —
Маляра питає.

«Нету, братец,— каже той,—
Толькі зараз буде».
Та Варвару живо зняв,
Та й до халабуди.

І кісткою раз мазнув —
І чаша закрилась,

Мазнув іще кілька раз —
І митра вродилась.

Ще мазнув раз — і обруч
Обвів наокола,
І бігцем до мужика:
«Вот тебе Микола».

Але мужик собі став,
Під боки узявся:
Як поглянув на лице —
Так і засміявся.

«Що Микола, то вже так!
Правдива Микола!..
Щоби тобі волосок!..
Вся борода гола!»

«Нешто хочеш баради?
І барада буде!»
І з Варварою мерщій
Знов до халабуди.

Вибігає, кругом глип,—
Мужика й ні пари!
А тут баба, як на злість,
Питає Варвари.

Прокляв маляр мужика
І бабу до лиха;
Ставить образ на стілець
Та й промовив стиха:

«Не требуй он баради,
(Ентакая харя!)
І еще би била раз
З Миколи Варвара».

Wody! ¹

Одягнувся німець паном,
Та грошей не має.
Ходить, бідний, по Варшаві,
З голоду вміває.

Ходить, свище. Далі чує —
Десь музики грають,
Німець ближче, поглядає —
Аж пани гуляють.

«Зайду,— каже,— подивлюся!»
Входить до покою;
Але тільки бідний німець
За поріг ногою,—

¹ Води! (Польськ.)

Його в танець і втягнули...
Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака,
Танцює небора.

Протанцював разів кілька —
Нема відпочинку:
То та піде німця просить,
То та на годинку...

Ізнемігся бідний німець,
Підкосилень ноги;
Та як раптом повернувся —
Гу-гуп до підлоги!

Засміялись пани зразу,
Разом заплескали,
Далі бачать, що не жарту:
«Wody!» — закричали.

Але німець із підлоги:
«Nie trzeba! Nie trzeba!
Nie trzeba mnie,— каже,— wody,
A kawatek chleba!» ¹

¹ Не треба, не треба! Не треба
мені води, а шматок хліба!
(Польськ.)

КОЗАК І КОРОЛЬ

Став багатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воеводство дати.

А король йому й сказав:
«Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тоді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?

І от тобі цілий рік
Для твого розсуду!»

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!
Не вгадати — так біда,
А вгадати — трудно!

Сидить, плаче неборак,
Козак проїжджає...
«Чого плачете ви так?» —
Багача питає.

Той і каже, так і так!..
«Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!»

І палицю в руки взяв,
В кожух одягнувся,
Чорні вуса підбілів,
В чоботи узувся.

І чимдуж до короля,
Король оглядає.
«А що, пане, скільки зір?» —
З міною питає.

А той поли ті підняв,
Чи як довелося,
«Скільки,— каже,— в небі зір,
Скільки тут волосся».

Задумався сам король
Від сего одвіту.
«Ану,— каже,— покажи
Середину світу!»

А той палицю підняв,
Може, з пів-аршина,
Та в підлогу нею гуп:
«Отут середина!»

Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
«Що ж я думаю тепер?» —
Козака питає.

«Думаєте, що я пан!»
«А то що за річі?»
«То ті річі, що не пан,
А козак із Січі!»

Здивувався наш король,
Подарував тому,
А козака відіслав
В золоті додому!

ПОРОШКИ

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лічити:
Дає йому порошки
Та й каже зажити.

А той шоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів п'ять
Та й сидить совою.

Пересидів цілий день,
Як рукою знялось.
Рано дідич запитав:
«А як тобі спалось?»

«Добре спалось, пане мій,
Спасибі вам, пане!»

«А порошки всі зажив?»
«Всі винюхав, пане!»

«Подякуй же.— каже пан,—
Дідуньові своєму!»
А сам тільки посвистав
Та й пішов додому.

ЛЬОДИ

Закликає пан на бал
Чумака старого.
Попоїв собі чумака
За столом усього
І льодами! тее все
Смашно заїдає...
«Чи смашнее тобі се?» —
Пан його питає.
«Смашне, пане! — каже той, —
Саме як то часом
Восени буває борщ
З квасолею разом».

¹ Л ь о д и — морозиво.

ЧЕРЕВИКИ

У неділю мужика
Пані закликає
І на ярмарок його
З просом посилає.

«Jedźże, — каже, — serce mój,
Sprzedaj miarkę prosa,
A co będzie, za to kup
Trzewiki, bom bosa!»¹

От поїхав наш мужик,
Назад повертає.

¹ Ідь, моє серце, продай мірку
проса, а що буде, за те купи чере-
вики, бо я боса! (Польськ.)

«Cóż sprzedaleś, serce mój?»¹

Та його питає.

«Та продати-то продав,—

Каже,— мірку проса,

А черевик, що питаю,—

Все нема «бомбоса»!»

¹ Ну що, продав, мое серце?
(Польськ.)

КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ

Раз Хмельницький заявив
По військові свому,
Що, хто пана приведе,—
Дасть по золотому;

А хто ксьондза — тому три
Обіцявся дати...
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.

Тільки пана ле діпнуть,
Виголять чуприну
Та і кажуть: «Пам'ятай!
Гляди, бісів сину:

Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,

То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький».

То, бувало, приведуть...
«А хто ти?» — питає.
«А ксьондз!» — каже. То й козак
Плату відбирає.

І такого ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло,—
Що і в Римі стільки їх,
Майбути, не було.

ТУРОК І МУЖИК

Нагнав турок мужика,
Хоче його взяти;
Біда тільки: нема чим
Рук йому зв'язати.

Ото й кличе він його:
«А ходи-но!» — каже.
А той собі на умі:
«Знаю тебе, враже».

Та пригнувся у траві,
В небо поглядає:
«Боюсь,— каже,— о, боюсь!
Бо шуляк літає!»

«Та не бійся,— каже той,—
Надери лиш лика.

То ми того шульгара
Зв'яжемо до лиха!»

А той усе на умі
Свою думку має.
«Боюсь,— каже,— пане мій!
Бо шульак літає!»

«То я,— каже,— піду сам
Та надеру лика!»
Злазить живо із коня
Та й іде до лиха.

Тоді мужик із травни
Піднявся поволі,
Скочив раптом на коня
Та й шмалить по полі.

«Шульгар! шульгар! Стережись!» —
По лісі загуло.
«Матері твоїй шульгар!» —
З поля відвінуло.

АХМЕТ ІІІ І ЗАПОРОЖЦІ

В літо тисяча шістсоте,
В літо тее божє
Прийшла грамота Ахмета
В наше Запорожжя:

«Я султан, син Магомета,
Внук бога Ідного,
Брат місяця-перекроя
І сонця самого,

Лицар сильний і могучий,
Краль над королями,
Воевода всього світа
І цар над царями.

Цар столиці Цареграду
І цар Македону,

Греків, сербів, молдаванів
І цар Вавілону.

Цар Подолі і Галича
І славного Криму,
Цар Єгипту і Ораби
І цар Русалиму.

Сторож гробу в Русалимі
І вашого бога...
Християн усіх на світі
Смуток і підмога —

Кажу вам: усім козакам
Мені передатись,
А як ні,— добра від мене
Вам не сподіватись!»

Того ж року запорожці
Грамоту читали
І до вражого Ахмета
От що написали:

«Ти, султане, чортів сину,
Люципера брате,
Внуку гаспида самого
І чорте рогатий!

Такий рицарю, що дідько
Тебе обкаляє,
А все військо твоє тільки
Тее пожирає;

Стравнику ти цареградський,
Пивнику македонський,
Свині грецька, молдаванська,
Ковалю вавлонський!

Кате сербів і Подолі,
Папуго ти кримська,
Єгипетський ти свинарю,
Сово русалимська!

Ти — погана свинячая
Морда, не підмога,
І дурень ти, а не сторож
У нашого бога.

Не годен ти нас, хрещених,
І десь цілувати,
А не то, щоб Запорожжя
Під собою мати!

Ми землею і водою
Будем воюватись,

І тебе нам, бісів сину,
Нічого боятись.

Так тобі ми відвічаєм,
А року не знаєм,
Бо ми ваших календарів
В Січі не тримаєм.

Місяць наш — тепер на небі,
День — той самий, що у вас.
За цим словом, вражі турки,
Поцілуйте десь там нас!»

ТУРЕЦЬКА КАРА

Взяли турки козака,
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили,
Та й довбнею і женуть,
А той тільки каже:
«Та бий рівно, коли б'еш,
Не млился, враже!»

ГОСПОДЬ ДАВ

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду
І хату убогу.

Аж вертає за сім літ,
Хату оглядає,
Дивується сам собі,—
Хати не пізнає.

Його хата — як вінок,
Новенька, біленька...
«А звідки то,— запитав,—
Голубко сивенька?»

«А то,— каже,— господь дав
За твою дорогу!»

Козак шапку підійняв:
«Слава ж,— каже,— богу!»

Входить в хату — скрізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяються гроші.

Глянув козак навкруги,
Жінку обіймає,
Поцілував кілька раз.
«Звідки ж то?» — питає.

«І то,— каже,— господь дав
За твою дорогу...»
Козак хрест святий поклав:
«Слава ж,— каже,— богу!»

Коли гляне у куток,—
Аж дітей копиця...
«А то звідки?» — «Господь дав!» —
Каже молодича.

А той носом покрутив:
«Добрий,— каже,— тато!..
Але,— каже,— ні сей раз
Порався багато!..»

ГОСПОДАР ХАТИ

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся,—
Сюди-туди по кутках
Та й під піл сховався.

Та лопатою під піл:
«А виліжай, враже!»
А той далі у куток —
Та й до неї каже:

«Геть, погана сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай,
Я господар хати!»

НІ ЗЛЕ НІ ДОБРЕ

«Здоров, брате!» — «А здоров!»
«Що ж ти так змінився?»
«А не диво, брате мій,
Бо я оженився!»
«Слава богу!» — каже той.
«Ні! не слава богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу».
«То зле, брате!» — каже той.
«Ба ні, не зле, брате!
Бо за нею я, як чорт,
Зробився багатий:
Славну хату збудував,
Ходив у дорогу...»
«Слава ж богу!» — каже той.
«Ні, не слава богу.

Воли згинули в Криму,
Додому вернувся —
Аж тут хата у вогні,—
І хати позбувся...»
«То зле!» — каже. «Ні, не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
В вогні околіла».

ЦИГАН НА СПОВІДІ

Раз задумав циганчук
Гріхи сповідати.
Іде просто до попа,
Приходить до хати.

Оглядає — ні попа,
Ні слуги бог має,
А в горосі, у печі,
Сало закипає.

Циган сало із горшка,
Живо із пекарні,
Через цвинтар позадгузь
Та й до паламарні.

В паламарні, як на гріх,—
Шапка на кілочку;

Він і шапку потягнув,
Сховав у куточку

Та й тогді вже до попа
Гріхи сповідати.
Ото піп йому дає
Хреста цілувати.

Поцілував циганчук;
Піп його питає,
А той йому всі гріхи
І оповідає:

«Та й сьогодні,— каже,— я
Нагрішив потроху:
Ранком вигнав я свиню
З чужого гороху.

А у церкві шапку зняв!..» —
Говорить несміло.
А піп йому: «То не гріх!
То добрее діло!»

Добре, добре, нехай так,
По «Буди господне»,
Піп до шапки,— але ба!
І місце холодне...

Піп — додому, до горшка.
Де кипіло сало,
І там йому лиш горох —
А сала не стало.

І промовив старий піп:
«Оже ж признавався!
А я, старий та дурний,
І не догадався!»

ВЕРСТВА

Шлях широкий — стовповий,
Сонце припікає,
Чумак їде на волах
Та й собі дрімає.
А воли пішли, пішли
Та й на траву збились,
Далі раптом за верству
Віссю зачепились.
Кинувсь зопалу чумак,
Воли повертає.
«О, бісова ж твоя мати,—
З серцем промовляє,—
Чи здуріли москалі,
Чи місця не мали?
На самісенькім шляху
Палі повбивали!»

ТОРБИН БРАТ

Докучило підшивати
Подертії сита,
Пішов циган молотити
За торбину жита.

Пішов таки недалеко,—
До свого сусіда...
От молотить та й молотить
З рання до обіда.

Перекинув, може, з копу,
Хтів би й попоїсти,
Та господар, як на збитки,
Не дає і сісти.

То наймита з ним поставить,
А то сам молотить.

Потягає бідний циган,
Аж піт з нього котить.

Перекинув копи зо дві.
Ба, вже і смеркає.
«Чи не годі з вас, панотче?» —
Сірома питає.

А господар спочив добре
Та й до нього каже:
«Помолотиш іще трохи,
Заким сонце ляже».

Знов молотить бідний циган,
Аж піт з нього котить,
Виглядає поза хату.
Ба, вже й місяць сходить.

Іскриввся сіромаха,
Спину нагинає.
«Чи не годі з вас, панотче?»
«Або що?» — питає.

«Та щось,— каже,— не то світить
Край ваших віконців!»
«Як то,— каже,— не то світить?..
Таж то братик сонців!»

Коли братик — так і братик,—
Нічого чинити;
Мусив бідний циганюга
Всю ніч молотити.

На другий день той із хати,
А циган у хату.
«А здоровенькі, панотче!
Чи не можна б плату?»

«Можна,— каже,— чом не можна,
Як не дати плати?
Ходім,— каже,— до засіка,
Будем насипати».

Прийшов циган до засіка,
Торбу підставляє.
Пішов гарнець, пішов другий.
«Чи годі?» — питає.

«Насипайте іще!» — каже.
Сипле той і п'ятий.
Ба, вже сипле і дев'ятий.
«Чи не годі, брате?»

«Ні, не годі!» Насипає
Цілу мірку жита.

Коли гляне — аж там торба
До мішка пришита.

Іскриввся пан господар,
Голову схиляє.
«Чи не годі із вас, куме?»
«Або що?» — питає.

«А щось,— каже,— ваша торба
Та підшита чорним...»
«Підшитая?.. насипайте!..
Таж то братик торбин!»

З М І С Т

Преслів'я	5
Гуменний	19
Засідатель	22
Добре торгувалось	24
Гусак	26
Почому дурні	27
Чи голосна церква	29
Де спійняли?	31
Не вчорашній	32
А не халасуй!	35
Циган на толоці	36
Циган з конем	39
Спасибі!	40
Що до кого	42
Запорожці у короля	43
Пан і Іван в дорозі	45
Лінивий	52
Піп на пущі	54
Сповідь	56
Сховалась	59
Піп у ризах	61
Чорт	63

Той, що над нами	69
Указ	71
Чи далеко до Києва	72
На калитку	73
Допиталась	74
Баба в церкві	76
Чи високо до неба	78
Окуляри	80
Еге, гай	82
Скільки душ?	83
Аби душа чиста	84
Свиня свинею	86
Добра натура	88
Чуприна	89
Не мої ноги	91
Вовки	92
Страшний суд	94
Камінний святий	95
Набожний ксьондз	97
Pasa na dzieci	99
Biskupstwo	102
Піп і ксьондз	104
Суходольський	105
Пекельна смола	107
Мазур на сповіді	109
Мазур у болоті	111
Крива баба	113
Розумний панич	116
Лист	118
Слабий зуб	120
Жонатий	122
Тільки допечи!	124
Глухий і губатий	126

Школяр	128
Попович	130
Жалібний дяк	131
Війна	132
Дош	135
Привітання	137
Хто святив?	139
Там її кінець	140
Чого люди не скажуть!	142
Мало не ригаю	144
Міа	146
Горох	148
Божі птиці	150
Просьба	152
Циган-пасічник	154
Холодно	157
Циганський наймит	158
Свічка	159
Варвара	161
Wody!	164
Козак і король	166
Порошки	170
Льоди	172
Черевики	173
Козацькі ксьондзи	175
Турок і мужик	177
Ахмет III і запорожці	179
Турецька кара	183
Господь дав	184
Господар хати	186
Ні зле ні добре	187
Циган на сповіді	189
Верства	192
Торбин брат	193

СТЕПАН ВАСИЛЬЕВИЧ
РУДАНСКИЙ
Співомовки

(На українском языке)

Редактор М. В. Сидоренко
Художник Г. Р. Кохан
Художній редактор М. П. Вуєк
Технічний редактор Л. М. Мосейчук
Коректор О. І. Василенко

Здано на виробництво 19/VI 1961 р.
Підписано до друку 19/VIII 1961 р.
Формат паперу 60×90^{1/64}.
Фізичн. друк. арк. 3,125. Умовн. друк.
арк. 3,125. Обліково-видавн. арк. 4,131.
Ціна 25 коп. Зам. 613. Тираж 50 000.

Держлітвидав України,
Київ, Володимирська, 42.

4-а поліграффабрика
Головполіграфвидаву
Міністерства культури УРСР,
Київ, пл. Калініна, 2.

